

UNITÁRIUS ÉLET

XLIX. évfolyam 3. szám

1995. március

NIKODÉMUSZ ÉS NIKODÉMUSZOK

„Jézus így válaszolt: Bizony, bizony mondom néked, ha valaki nem születik újonnan, nem láthatja meg az Istennek országát.”
Jn. 3,3.

Az éjszaka csendje ráborult Jeruzsálemre. Alig járt valaki az utcán, egy-egy késői hazasiető lépése koppant a kövezeten, vagy az őráratnak a fegyvercsörgés ritmusával kísért vonulása. Előkelő férfi a köpenyében burkolózva megy át a téren. A tanácsból jön, amelynek vezető tagja, és az elmúlt órák tanácskozásai foglalkoztatják most is. A tárgy egy galileai férfinak, Jézusnak a feltűnése és tanítása volt – egyáltalán nemszeretem dolgok, hiszen ilyen próféták lázításai, és a meggondolatlan nép mozgolódásai rengeteg könnyet és vért hoztak az utóbbi években a sokat szenvedett választott népre. A tanács papi tagjai az istenkáromlást vélték felfedezni a tanításaiban. Viszont a megfigyelők jelentései egészen más dolgokról adtak hírt: csodálatos gyógyításokról a cselekedetekben, Isten és ember szeretetének a tanítását, és mindenekfölött azt a bizalmas jelentést, hogy nagy tömegek veszik körül és szeretik a Mestert.

A töprengő férfi Nikodémusz volt, aki hellenista görög nevével és farizeus voltával, valamint vezető tanácsi tagságával azt bizonyította, hogy hívő zsidó volta ellenére sem zárkózott el a világtól, hite is, de tudásvágya is erős volt.

Hirtelen villant fel benne a gondolat: „Én magam kell megismerjem ezt az embert!” Lépését felgyorsítva, megindul a felé a szállás felé, ahol Jézus lakott.

A Szentírás tömör és szűkszavú, csak a lényegre igyekezett feljegyezni a találkozást. Nikodémusz azzal köszönt be, hogy hírből tudja Jézus isteni küldetését; ezt bizonyítják cselekedetei. Jézus minden formalitás elkerülésével a lényegbe vág: „Szükséges néked újonnan születned, ha Isten országát meg akarod látni!” Nikodémusz meglepetten: „Dehát hogyan születhetik újonnan, aki vén?” – kérdi. „Visszamehet az anyja méhébe, hogy újjászülessen?” Jézus nem enged: „Vízről és lélekről szükséges újonnan születned!” „Hogyan lehetséges ez?” – kérdi döbbenten Nikodémusz. „Te Izrael tanítója vagy, és ezt nem tudod?” – válaszolja Jézus, majd hozzáteszi: „Ha én tudott és látható dolgokról beszélek, és ti nem hiszitek és nem fogadjátok el, hogyan beszélhetnék és hirdethetek láthatatlan dolgokról és igazságokról?”

A vitatkozás itt félbeszakad. Nikodémusz többet nem is szerepel, és a további versek elvesztik átfutott mondanivalójukat, teológiai értekezéssé válva. Ezek pedig kevésbé érdeklik a hitet kereső embert. A kérdés inkább az, miért nem tudott találkozni a kereső Nikodémusz a hitet sugárzó Jézussal.

Nikodémusz az életből jött. Hatalmas fejlődés átvevője és tisztelője. De népének ezért a fejlődésért óriási árat kellett fizetnie: ősi, lelkében meggyökeresedett hitét, annak hagyományörző igazságait. A fejlettebb világ nem tudott újabb hitet, újabb erkölcsöket megfogalmazni még, illetve ha volt is ilyen kísérlet, az nem változott ható törvénnyé és elfogadott igazsággá. A könnyű vagyonszerzési lehetőségek gátlástalanságot, embertelenséget, és a földi dolgokhoz és fogalmakhoz való függőséget eredményeztek. Ezzel a világgal szemben a régi vallás elbukott. Amikor Jézus kimondja az újjászületés parancsát, Nikodémusz értetlenül áll vele

szemben. Rögtön a földi világ törvényeire gondol: Hogyan lehetne az öreg az édesanyja méhébe vissza? Ugyanígy vélekedett a gazdag ifjú is, amikor vagyona odaadásáról volt szó, pedig arról számolt be előzőleg, hogy ő a vallás törvényeit pontosan betartja.

Jézus viszont egy új világ ígéretével élt. Istentől kapott lelki érzékenységgel megérezte a korszaka válságát, de a kivezető utat is. Új világhit kell az emberiségnek, az isten- és emberszeretet törvénye alapján, és ezt ő nem helyhez kötöttnek tanította, hanem egy csodálatos, Istentől áldott lelkiállapotnak. Ezért nem tudott lélekben találkozni Jézus és Nikodémusz azon az éjszakán.

Az 1995. esztendőt alig kezdtük el. Nikodémusz korához képest óriásit fejlődött a világ. A technika csodás eredményei között az egyik legmegdöbbentőbb a televízió, amelyik segít szinte kézzelfogható közelségbe hozni az elmúlt világ különböző korszakainak a történetét. Megjelenítheti Jézus életét, a különböző bibliai helyek csodavilágát, s ha jó az alkotói utánérzés, elfogadhatóvá is teheti a számunkra. Ezek nézése közben – megérintve fantáziánkat – furcsa és merész gondolatok támadhatnak bennünk. Mi történne ma, ha megjelenne Jézus a földön, és a XX. század Nikodémusza kopogtatna be hozzá.

Hihetőleg ő ma is az esti órákban jelenne meg a Mesternél. Nem hiszem, hogy félelemből, hiszen napjainkban az esték sokkal veszedelmesebbek. Inkább azért, mert olyankor a rohanó élet egy kissé elcsitul, és jobb alkalom van az elmélyült beszélgetésre és meditálásra. Ugorjunk át a köszöntés konvencionális formáin.

A történeti Nikodémusz sem bizonygathatta sokáig Jézusnak, hogy a Mester mennyire Isten szószólója. Jézus, felismerve vendége szándékát, azonnal a tárgyra térte: „Szüless újjá, ha új és szebb világot akarsz építeni.” A mai Nikodémusz megdöbbenve tiltakozik. Nekem, aki olyan csodálatos jelent építettem fel, a XX. századot, miért kellene újjászületnem? Közel hoztam a világrészeket, megkönnyítettem az emberi munkát. Csodavilágot teremtettem a boldogságra. Felfedeztem a gyógyító és energiát adó sugárzást. Könnyűvé tettem az életet, szabaddá az embert, áldottá a mindennapokat. Miben szülessen hát újjá? Még Istennel is jó viszonyban vagyok, ha nem is foglalkozom vele sokat. A lelkiismereti szabadságot biztosítottam, templomok restaurálásához sokkal járultam hozzá. Kultúrát, művészetet, irodalmat tárogattam.

Jézus szelídsége még sokáig hallgatná a modern Nikodémusz dicsekvésnek is beillő felsorolását, de a szóáradat zsilipelése után csendes szavakkal ismételné meg: Bizony, bizony mondom néked, ha valaki nem született újonnan, nem láthatja meg az Istennek országát. Mondd, Nikodémusz! A te XX. századodban boldog az ember? Közel hoztad a világrészeket, de a repülőgépek technikájával nem mindig a jót szállítod csupán az egyik helyről a másikra. Megkönnyítetted a munkát, de azt garantáltad-e, hogy mindenki részesülhessen belőle? Csodavilágot teremtetted a boldogságra, de mindenkinek? Felfedezted a gyógyítást és az ener-

giát teremtő sugárzást, ez igaz, de hány százezer ember pusztult el Hirosimában egyetlen bomba hatására? Szabaddá tetted az embert. Ez igaz, de mit kezdtek a szabadságukkal. A család szétrobbanni készül, a gyermekeid jelentős veszélyeknek vannak kitéve: céltalanság és reménytelenség között, drogok kísértésével. Igaz, Istennel is kibékültél, a közömbösség békéjével. Ebből a közömbösségből sokszor veszedelmes, sőt pusztító méregvirágok is nőttek ki, oldalhajtsként.

Akkor hát értelmetlen volt minden? a jobb jövőért folytatott küzdelmek, reménykedések? Az alkotás, a teremtés gyönyörűsége?

Nikodémusz! ... Nikodémusz! Ne csodáld, ha ezt mondom néked: Ha valaki nem születik újonnan, nem láthatja meg az Istennek országát. Mindaz, amit alkottál, csodálatos, és az újjászületés erejével csupán egyetlen erőt kell hozzátenni még a művedhez, a felelősség érzését. Az Isten iránt és az embertársaid iránt érzett szeretet felelősségét.

Izraelben sok Nikodémusz élt. Az egyik elment Jézushoz, hogy találkozzék vele. Nem sikerült.

Vajon a modern Nikodémuszoknak sikerül-e a találkozás?

Szász János

Az Erdélyen kívüli magyar unitarizmus története a XVI. és a XVII. században

Ha visszalapozunk az Unitárius Élet karácsonyi számában közölt Basilius-levélhez, annak néhány sorában rendkívül fontos adatra bukkanunk. Az említett sorok így hangzanak: „... Simádon ... a lelkész egy kiváló műveltségű, méltóságteljes ember, jóságos és mértékletes, aki méltó a szuperintendensi tisztre is.” Kiderül a levélből még, hogy Simánd a János Zsigmond fejedelemségén kívül esik, de közel annak határához, lakosai unitáriusok a bíróval és az előjárósággal együtt. Képviselőik mind a békési, mind a belényesi vitán jelen voltak. Két szempontból érdekes az idézet. Egyfelől azért, mert az erdélyi püspökségtől elhatárolt önálló unitárius püspökség terve a misszió első percétől kezdve szerepelt az erdélyi egyházvezetés terveiben. Másfelől ki lehetett az a méltóságteljes, komoly lelkész, aki erre a méltóságra – Basilius ajánlata szerint – alkalmas volt. Más források megerősítik azt a tényt, hogy Karádi Pálról van szó, a későbbi temesvári unitárius lelkészről, aki a magyar irodalomnak is jelessége.

Karádi Pál temesvári unitárius lelkész és alföldi püspök

Székesfehérváron született. Születési évét saját feljegyzéséből tudjuk: 1523. Gyermekkorát, valószínűleg ifjúsága egy részét is ebben a városban töltötte, és amint egyik teológiai kéziratában említi, kedves emlékek fűzik a városhoz. Nem lehetett közömbös a város számára hit-tani szempontból sem. A város korán a reformáció oldalára állt, és komoly radikális reformáció nyomai bukkannak fel benne, mielőtt a török kezére kerül.

Itt volt Szegedi Lajos is, meglehetősen radikális egyházkritikával, aki később Erdélybe került, és Dávid Ferenc követője lett.

Buda elfoglalása, majd Székesfehérvár török kézre jutása után sokan menekültek e vidékről Erdélybe, Izabella udvarába. Közöttük lehetett Karádi Pál is, aki időközben a teológiai tudományok tanulása mellett el-sajátította a könyvnyomtatás tudományát, sőt szert is tett egy nyomdára. 1561-ben Karánsebesen bukkan fel Bethlen Gergely udvari papjaként, és itt működik 1567-ig, urának haláláig. Ekkor Abrudbányára kerül lelkésznek. Itteni lelkészisége idején, 1568-ban „arbitr”-ként (vitavezető bíróként) vesz részt unitárius oldalon a gyulafehérvári hitvitán, ami tekintélyt jelent számára. 1570 elején Simádon lelkész. 1572-ben hagyja el Simándot, nem egészen tisztázott körülmények között. Nyomdájának működtetése során összekülönbözött a Simánd környéki románsággal, és egyes források szerint a tőlük való féltelmében hagyja el addigi szolgálati helyét. Feltételezhető, hogy a karánsebesi prédikátorkodása idején ismerkedhetett meg Temesvárral és az ottani hívekkel. Nem áll tehát az unitárius körökben általánosan elfogadott megállapítás, hogy Basilius vette volna maga mellé, és telepítette volna le.

Temesvári felbukkanásának katolikus oldalról is van megerősítése. Az 1570-es években a temesvári főbíró kétségbeesett kéréssel fordul a pápához, hogy küldjön tanítót, és támogassa a városuk iskoláját, mert az eretnekek különben elhódítják a gyerekeiket és azok szüleit a katolikus anyaszentegyházról.

A Basilius-féle levél adatai után azt hiszem, félretehető Zoványi Jenőnek az a feltevése, hogy Dávid Ferenc halála után választották volna alföldi püspökké. Ahogy a levél is megerősíti, ő már Simádon, vagy a te-

mesvári működésének az elején püspök volt, és ebben a minőségében élete végéig megmaradt Dávid Ferenc szellemi követőjének.

Irodalomtörténeti jelentőségre a nyomdájával emelkedett. Még abrudbányai lelkész korában kinyomatta a „Comedia Balassi Menyhárt árultatásáról” c. munkát. Ennek főhőse tipikus személy, korának és kora főúri erkölcsének hűséges krónikása, pontosabban egy bizonyos főúri vagyonszerzési típusnak a korrajza. Balassi Menyhárt történelmi személy, aki családi hatalmának növelése érdekében gátlástalan. Habsburg oldalról János Zsigmond mellé áll, majd visszatér a Habsburgok hűségére. A színdarab – bár nem teljes – nem a történelmi hűségéért a legértékesebb, hanem azért, mert szinte a modern lélektani drámák elemzésével bontja ki Balassi Menyhárt egyéniségét. Sokáig Karádi Pált, a kiadó-nyomdászt tekintették szerzőnek. Bár a szakirodalom ma már ezt megkérdőjelezi, az igazi szerzőt nem tudták felfedezni.

Karádi több kéziratban maradt teológiai művet is írt, de ezekről a következő fejezetben lesz még szó. 1580-ból datálódik leghíresebb teológiai dolgozata, az „Apokalipszis magyarázat”, amelynek keletkezése is rendkívül érdekes. Bogáthi Fazakas Miklós, jeles zsoldárköltőnk, pécsi száműzetése alatt írt egy hasonló témájú teológiai értekezést, az „Apokalipszis magyarázatát”, amely szerint a végső dolgokra vonatkozó misztikus jóslások egyike-másika már beteljesedett, de vannak olyanok is, amelyek ezután fognak beteljesedni. A kézirat valamilyen módon eljutott Karádihoz is, aki más véleményen volt a kérdésben, és nézeteinek védelmére írta ezt a hatalmas kéziratot kommentárt. A műbe rengeteg személyes vonatkozású emlék is belekerült, ami a szerző magán-életére vonatkozik.

Karádi Pál további sorsáról nem sokat tudunk. Arra azonban van adat, hogy 1587-ben még élt.

Az alföldi unitárius misszió hitelveiről elég sokat tudunk

Egyfelől a disputák jegyzőkönyveiből, másfelől a Tót Miklós ellen folytatott vizsgálat feljegyzéseiből, főként pedig a térítő unitárius prédikátorok nyomtatásban is megjelent műveiből egyértelműen kiderül, hogy hitelveik teljesen megegyeztek az erdélyi közösségek hitelveivel. Basilius István minden nyomtatott műve (pl. „Óvári Benedek kis hitvallása”, „Karádi Pál kézirata”) egyaránt ezt a tényt bizonyítja. Hasadás akkor áll be ebben az egységben, amikor Dávid Ferenc előáll a Krisztus nem imádásának a tételeivel. Elítélése és mártírhála után – a kezdeti ingadozást leszámítva – az alföldiek egyre tudatosabban válnak a mártír vallásalapító örököseivé. Basilius ugyan nem követi ezt az utat, de ő akkor már Erdélyben lelkészkedik. Az ő szerepe különben érdekes. Krisztus nem imádásának kérdésében következetes ellenfele Dávid Ferencnek – nem opportunizmusból, hanem meggyőződésből. Ezért arra is vállalkozik, hogy bejárja egykori diadalainak a színtereit, és az ottani lelkésztársait jobb belátásra bírja – eredménytelenül. Kemény kritikát kap felfogásáért, írásban és szóban egyaránt. Egyértelmű tehát, hogy Dávid Ferenc szellemi öröksége egy ideig a Karádi Pál által vezetett alföldi püspökségben élhetett szabadon és nyíltan tovább, míg Erdélyben, a kényszerítő fejedelmi hatalom miatt, csak titokban.

(folytatjuk)

Szász János

A NEMZETI MEGMARADÁS ÉS FELEMELKEDÉS ÚTJA

A Magyar Szellemi Alapítvány és a „Magyar Jövőért” Alapítvány az államalapítás közelgő 1100. évfordulója alkalmából

KONCEPCIÓ-PÁLYÁZATOT

hirdet színvonalas dolgozatok megírására a nemzeti megmaradás és felemelkedés útja témakörben.

Pályázni mindenekelőtt a Kuratórium által közzétett s kívánságra azonnal megküldhető 33 kérdéskör valamelyikének kidolgozásával lehet.

A pályázat célja: az előttünk álló mil레centenáriumi előkészületek jegyében a nemzet szellemi energiáinak mozgósítása, az értékes országépítő gondolatok összegyűjtése s az arra érdemesek közkinccsá tétele füzetsorozat vagy dokumentumgyűjtemény formájában.

A pályázaton való részvételre a magyarság legkiválóbb hazai és határon túli személyiségeit, a szóban forgó kérdések nemzeti elkötelezettségű szakembereit kérjük föl első sorban, de szívesen fogadjuk mindazok részvételét is, akiknek kiérlelt elképzelésük, gondolatuk, koncepciójuk van a Haza felvirágoztatásáról, egy igazi országépítés rövid-, közép- vagy hosszú távú programjáról.

A 10–15 gépelt oldalnál nem hosszabb pályamű a felsorolt témakörök egy-egy részletkérdésének kidolgozására is vállalkozhat.

A beküldött pályaművek minősítését (az I., II. és III. díj kategóriánkénti odaítélését) a „Magyar Jövőért” Alapít-

vány Kuratóriuma és az általa fölkért Bíráló Bizottság fogja elvégezni. A Bíráló Bizottság az egyes pályamunkák elbírálásához szükség esetén külső szakértőket is fel fog kérni.

A díjazott pályamunkákat nem pénzzel, hanem az ügyhöz méltó kiadványban való megjelentetéssel fogja jutalmazni a Kuratórium, ill. a pályázat bíráló bizottsága. Terveink szerint a kötet 1996-ban, a mil레centenáriumi könyvhétre jelenne meg.

Beküldési határidő: 1995. május 15.

Eredményhirdetés: 1995. október 23.

A pályázat konkrét témáiról és egyéb feltételeiről, a „Magyar Jövőért” Alapítványról és a Magyar Szellemi Alapítványról kívánságra részletesebb tájékoztatót küldünk. (Érdeklődni délután 15–17 óra között a 268-1059-es telefonszámon dr. Varga Mihálynál lehet. Postacím: MVSZ, Magyar Szellemi Alapítvány, 1068. Budapest, Benczúr u. 15.)

Budapest, 1995. január

Dr. Andrásfalvy Bertalan
a „Magyar Jövőért” Alapítvány
Kuratóriumának elnöke

(A részletes pályázatot az érdeklődők az V. ker. Nagy I. u. 2–4. alatti irodáinkban olvashatják el.)

Cselekedettel

E tépett hitű vágató világban
elszánt indulatok sisteregnek
elárvult lobogók
rosszkedvűen lengnek
hiú hatalmi vágyak
veszélyes ösvényekre ragadnak
keserű reménnyel motyogva
a sóhajok ajkunkra fagynak
szirénhangú nótával ölel körül
a pusztulás veszélye
zsoltárként röppen a fohász
és felcsendül még néha-néha
a leheletérintésű szeretet zenéje.
Ott...

reménytől lesz jószagúvá a reggel
és teljesül a próféta intése:
„ne szóval és nyelvvel szeress,
hanem cselekedettel!”
kútmélyű alázatú tettel.

Losonczi Léna

Az énlaki templom mennyezetének híres rovásírási felirata.
„Egy az Isten Deut. VI. Georgius Musnai Dakó.”
(L. Ferenczi Sándor: Az énlaki rovásírási felirat [Kvár. 1936.]
c. könyvét.)

Kodály és Bartók művészetének visszhangja

Székelyudvarhelyen

A magyar népdal felfedezése áldozatkész gyűjtők és kutatók sokéves munkájának eredménye. Ma már tudjuk, hogy a hajdan népdalnak nevezett, mulatozás közben szél-tében közkedvelt „magyar nóták” nagy része mūdál, vagy jobbik esetben népies mūdál. Kodály félreérthetetlenül mondta ki a tudományos igazságot: „Világosan akkor látunk, ha szem előtt tartjuk, hogy nálunk a XIX. században két folyamat esett egybe: egyik az a dalkultúra, amely az európai XV–XVI. századnak megfelelője, másik a népdal-hagyomány megismerése, ami, mint a legtöbb szellemi áramlat, egy-két emberöltőnyi késedelemmel ért el hozzánk.” És kijelöli a követendő utat is: „A néphagyomány nem töltötte be rendeltetését azzal, hogy a népzene életét ellátta. Köze van még az élethez, a mindnyájunk mai életéhez.” (A magyar népzene)

Az irodalmi és zenei megújulás első hullámai meglepően korán, már a századforduló évtizedeiben eljutottak Székelyudvarhelyre. A korabeli népdalgyűjtő mozgalom legjelentősebb képviselője, Vikár Béla érkezik meg először. Az *Udvarhelyi Híradó* 1900. október 7-i számában olvashatjuk: „*Fonográf hangverseny* (...) Vikár Béla ma este a vármegyeház nagytermében a Kolozsvárt felállítandó néprajzi múzeum javára humoros néprajzi előadást tart, mely alkalommal a legjobb tökéletesített fonográfot is bemutatja.”

A lap következő száma, 1900. október 14-én visszatér a nem mindennapi esemény értékelésére: „A fonográf hangverseny, amelyet Vikár Béla néprajzi író f. hó 7-én a megyeháza nagytermében rendezett (...) tanulságos és élvezetes este volt. Magát a hangversenyt megelőzte Vikár vonzó előadása. Megemlékezett előadása közben a f. év márczius havában megyénkben tett népdalgyűjtő útjáról is.”

Vikár 31 Udvarhely megyei faluban gyűjtött, többek között a következő helységek lakóitól: Betlenfalva, Kadicsfalva, Felsőboldogfalva, Fenyéd, Zetelaka, Lengyelfalva, Árvátfalva, Farkaslaka, Bögöz, Kénos, Firtosváralja, Szováta és Kápolnásfalva. Feltételezhetjük, hogy a bemutatott felvételek között elsősorban a város környékének dalai szerepeltek: *Én elmentem a vásárra* (Felsőboldogfalva), *Porka havak* (Kénos), *Elhozta az Isten* (Firtosváralja), *Hess, páva* (Szováta), *Messze földön* (Kápolnásfalva) stb.

1910-ben, a már megkezdett munka folytatásaképpen, Kodály Zoltán először gyűjt Erdélyben – a Székelyföldön. Gyergyó és Csík után Udvarhely megyébe is eljut, s útja Udvarhelyen vezet keresztül Székelydobó községbe. A sajtó erről az útról nem emlékezett meg, de Kodály az itt talált dalok közül az *Iskolai énekgyűjteménybe* (Budapest 1943. II. kötet 397.) beveszi a *Kifeküdtem én a magas tőre* címűt. 1912-ben Kodály ismét Erdélyben gyűjtött, Csík vidékén. Feltehető, hogy átutazóban Udvarhelyt is érintette.

Bartók és Kodály művei a húszas években jutnak el városunkba, bár hírük jóval megelőzi őket. Elterjedésüket több tényező gátolta: zeneszerzői és népzenekutatói tevékenységüket állandóan támadó rosszakarat keltette közhangulat, az első világháború okozta nehézségek, és a népies mūdál-kultusz. A kibontakozó új magyar zenét, az új

irányzatot a háború után városunkban csupán Dömény Mária zongoraművész, Tompa László költő és Jodál Gábor, a későbbi zeneszerző karolta fel.

Dömény Mária játszott először Bartók-műveket Székelyudvarhelyen. Műsorában szerepelt a *Paraszt dalok* című ciklus. (*Székely Közélet* 1922. augusztus 20.) 1923. április 17-én Pfeiffer Alfréd operaénekes többek között Bartók *Székely dalok* című sorozatát adta elő. (*Székely Közélet* 1923. április 23.)

Tompa László, mint zeneértő ember, publicista meg lapszerkesztő, különös figyelmet szentelt Kodály és Bartók munkásságának, idejében felismerve jelentőségüket.

Jodál Gábor tanulmányait Kodály Zoltán irányítása alatt végezte. Neki jutott az a szép feladat, hogy szülővárosa zeneszerető közönségének az első Kodály műveket előadja. A *Székely Közélet* 1938. április 22-én a következőket írta: „Ifj. Jodál Gábor a helyi református Dalkör tízéves fennállására rendezett ünnepélyen (...) Kodály műveket zongorázott. Felismerhető öntudatos célzata, hogy már a nemzetközileg is elismert magyar mestereket körünkben népszerűsítse.”

„Bartók és Kodály est lesz városunkban” – hirdeti nagybetűkkel a *Székely Közélet* 1938. július 9-i száma. „Bartók és Kodály a magyar zenének ma már Európa-szerte (...) sőt azon túl is elismert nagyságai. Különösen érdekes, hogy a más nemzetek kultúrájával szemben jellegzetesen hűvös és tartózkodó Anglia az, ahol ezek a zeneszerzők nagy méltányolásban részesülnek, (...) nemrég elég sokan voltak, akik gúnyos kételkedéssel fogadták Bartók és Kodály világhódító sikerűeknek bizonyult szerzeményeit. Ismert és gyakran ismétlődő sorsa ez a különös eredetiséggel jelentkező szellemi nagyságoknak, (...) A műben éppen az a művészetet gazdagító értéktöbblet, ami előbb különlegességnak, furcsaságnak tűnt. (...) Bartók és Kodály zenéjének lelkes tolmácsolója ifj. Jodál Gábor július 23-án Bartók és Kodály műveket fog zongorázni; az estélynek lesz még egy kiváló szereplője: Török Erzsébet, aki már sok sikerrel szerepelt más városokban. Népdalokat és balladákat fog előadni Bartók-Kodály feldolgozásból.” A *Közélet* 1938. július 16-i száma az első oldalon közli a kiváló művésznő, Bartók és Kodály dalainak egyik legihletettebb tolmácsolója, és a fiatal Jodál Gábor július 23-án tartandó hangversenyének műsorát: Kodály Zoltán népdalfeldolgozásaiból felhangzik: *Magas kösziklának, Szőlőhegyen keresztül, Ifjúság mint sólyommadár, Csillagom, révészem, Cigány nóta, Három árva*, – Bartók Béla népdalfeldolgozásaiból: *Istenem, Istenem, Annyi bánat a szívemen, Asszonyok, asszonyok, Ha kimegyek*, Jodál Gábor pedig Kodály: *Lento és Andante, Valsette, Székely nóta* és Bartók: *Allegro Barbaro* műveit zongorázza. Tompa László lapja 1938. augusztus 13-i számában „Bartók és Kodály nagy sikere városunkban” címmel méltatta a hangversenyt.

(folytatjuk)

Farkas Sándor
zenetanár

HITÜNRŐL

XV. rész

A hivatás

A test, majd a lélek világába való bepillantás után a hivatás, majd pedig a küldetés titkait szeretném körüljárni a sorozat kedves olvasóival.

Hitem szerint Isten életre hívja a testünket az élettelen anyag ill. alacsonyabbrendű élőlények világából. Emberekből, szülei testéből ehhez csak a csírákat kapja. Egy rendeltetéssel: a hivatással születik meg a testünk. Egyidejűleg Isten életre küldi a lelkünket. Az örökéletből küldi el a véges életbe. Meghatározott feladatával: a küldetéssel bocsátja ki.

Ettől kezdve az élet kettejük közös megbízatása. Teljesítése után a test elemeire oszlik. Alacsonyabbrendű élők, ill. a holt anyag világába süllyed. Oda, ahonnan életre kelt. A lélek visszatér az örökéletbe. Ennek szférikusan emelkedő világában abba a magasságba jut, melynek elfoglalására a küldetés teljesítésével sikerült felkészülnie.

Testünket, mint meghatározott rendeltetésű papírköteget hívta isten az életbe. Tiszta lapként, hogy ráírassuk az érzéseinket és a gondolatainkat. Hogy önmagát írja rá a lélek: vágyait és a félelmeit, örömeit és a bánatát, sikereit és a kudarcait. Azt, amivé lenni akar, amit másokkal tenni szeretne, amivé lenni tudott, amivé tette társait, és amivé tették társai.

Ahogy mondják: a papír minden írást elbír. De testünk könyvébe írunk csak Istentől küldött lelkünket szabad. Következés-képp szentírásnak kell magunkat tekintenünk.

A test hivatását az teszi létfontosságúvá, hogy földi életünkben a lélek csak mint egy beleépülő információ, mint Isten megrendelése van jelen. A megrendelő akaratát lelkünknek a testen kell végrehajtania: élete könyvét megírnia, önmagát megvalósítania. Ez nagymértékben függ a test alkalmasságától, a könyv állapotától.

Olyan eredményre jutunk az életünkkel, ahogy hordozza a test a lelket. Ahogy teljesíti a hivatását. Amennyire egyé tud válni a lelkünkkel, mint munkás a művezetővel, mint katona a parancsnokával.

A papír holt anyag. A ráírt „lélek” csak az olvasóban kel életre, nem a papíron. Testünk nem holt íráshordozó, hanem a lélek érző és gondolkodó életeleme. Nekünk nemcsak könyvekre írt üzeneteket kell életrekeltenünk, mint olvasók. Élő olvasmánnyá kell írja önmagát az ember, de nem magától és nem függetlenül. Isten a megrendelője és az olvasója is.

A Szentírást szó szerint Isten ihletése alatt íródott műnek tartja a keresztény többség. Lehetne az embert is annak könyvnek tekinteni, melyet Isten diktál, ráparancsolva akaratát az írnokára. Tudjuk, hogy messze nem így alakul az életünk. Isten nem diktálva és nem parancsolva akar. Az életet nem írja elő és nem egyedül építi fel nekünk. Isten javasol, sugalmaz, segédkezik. Nem arra kíváncsi, amit ő alkot. Erre mi vagyunk kíváncsiak. A mi életünkben nem az az Isten olvasmánya, amit ő bocsát belőle a rendelkezésünkre, hanem az, amivé maga magát alkotta belőle az ember. Az, ahogy önmagává élte át az Isten képmását.

Evangéliumnak kell írjuk életünket. Ehhez rendelkezésünkre áll az ihletés. Ezernyi csatornából száll felénk, ezernyi módja van az igénybevételének és alkalmazásának. Ki-ki maga választja meg a neki legmegfelelőbbet, mert maga kell legyen a maga evangélistája. Ezt a feladatát nem ruházhatja át senkire, Istenre se. Építkezésünkhöz alapul szolgálni a testünk hivatott.

Hivatásunk megismerése kettős létünk harmóniájának fő feltétele. Gyakorlása pedig a lelkiismeret fennhatósága alá tartozik. Beteg lelkiismeret mellett hivatását a test se teljesítheti egészségesen. Hivatásáról beszélve Pál a betűhöz hasonlítja magát, mely megöl, ha meg nem elevenít a lélek. (2. Kor. 3:5-6.) Nem maradhatunk lelki analfabéták. Magát az életet, az időhöz kötött szent alkalmat veszíthetnénk el vele.

Isten kijelentésének nevezzük a Bibliát. Vitatjuk, hogy szó és betű szerinti, vagy értelemszerinti kijelentés-e. Ezt itt eldöntünk aligha kell. Választott feladatunk sem ez, de számunkra ez a kérdés rég el is van döntve. Mi a betűt, akár a testet az élet végéig a lélekkel egyenlő fontosságúnak tartjuk, de az életet nem a test adja a léleknek, mint ahogy nem a betű adja az írásnak, hanem a lélek ad életet mind a kettőnek.

A mi feladatunk legyen ez alkalommal önmagunkat szentírásszerű kijelentésként megismerni. Jézus holtaknak nevezi azokat az élőket, akiknek csak a teste él. Akik lelke a holt betű fogóságában vesz el. (Mt. 8:22.) A betű élete az értő olvasás. Isten olvassa és érti az életünket. Csak az lehet élet az életünkben, amit Isten olvas, és olyan élet, amilyennek ő érti meg. Ilyen olvasónak küldte közénk Jézust, aki egyedül méltó felnyitni életünk hétpécetes könyvét. (Jel. 5.9.) Küldetését a lelkünk csak úgy teljesítheti, ha Jézus számára olvasható betűk íródnak sejtjeinkbe.

Ehhez sokkal többet kellene gyakorolnunk a lelki betűvetést. Sokkal több ráfordítás kellene ahhoz, hogy ebben jártasak legyünk. Mi pedig világi ismereteinkre sokkal többet fordítunk, mint a lelkiekre, melyek valahol az ábécés kornál elmaradnak. Messze vagyunk attól, hogy mindent tudjunk a lélek küldetéséről, de a test hivatásáról is ugyanolyan keveset tudunk. Minél többet tudunk a testiségről, annál többet kellene tudjunk a hivatásról is. E nélkül rosszra használjuk fel a tudásunkat.

A test Isten képzőművészete. Szellemi alkotása a lélek. Konceptió, ami a testet élővé és emberivé teszi. A test lélek nélkül is él, csak nem emberi életet. Lélek nélkül a test csak vegetál.

Állati, vagy még alantasabb értékűvé esik vissza az élete. A visszaesésnek nincs is határa. A lélektelen emberi élet a süllyedés olyan mélységeibe is eljut, aminek példája sincs az élővilágban. Ez az, amire a szőlés mondta régebb: „szegény az ördög, mert nincsen lelke”. Az ember lelki tisztasága messze kimagaslik, de szennye minden más szennynél bűzösebb. Jól ismerjük ezt az emberformájú szörnyeteget. A közelmúlt, vagy akár a jelenkor történelme akár nevén is nevezheti. Szeretnénk jó messze elkerülni, de próbálkozásaink naponta meggyőznek, hogy csak nagy felkészültség mellett tudjuk elkerülni.

Először is tudnunk kell, hogy nem a lélek vágyik elemberteledni, hanem a test. A léleknek viszont nem mindig van elég ereje úrrá lenni a test vágyai fölött. A test az, ami alárendelt szerepe ellen lázadoz. Tiltakozik az áldozatvállalások ellen, és meddő örömeiket követel. A test rendeltetése megtagadását tekinti érdekének, és ezt az élet állati szintjén tartja elérhetőnek. Az ösztönöktől az érzékiségen át a végesség tudatáig minden testi adottságunk tagadni akarja a hivatást. Azt az okot, ami életet adott neki. Aminek ő az okozata, és amit örömmel kellene vállalnia.

Erre mutatott példát Jézus a küldetésével, amit a negyvennapos böjttel kezdett, és a Gecsemáné kerti imádkozásban juttatott végső győzelemhez. (Mt. 4:10., Mt. 26:42.) Erre hívogatta követőit, figyelmeztetve őket, hogy: „ha valaki én utána akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel a keresztyét, és kövessen engem”. (Mt. 16:24.)

Magam is ezt szeretném hivatásomnak tekinteni. Magammal szemben igen nyomós az az érvem, hogy a Golgota elkerülhetetlen. És ha úgyis odajutunk, mért ne vállaljuk meggyőződéssel, és mért ne készüljünk rá lelkiismeretesen? Csak azt kell tudnom idejében még eldönteni, hogy érzéki, vagy lelki örömben jobb tölteni az odavezető út napjait.

Nem kell ahhoz sok tudás, hogy a lelki örömeiket válasszam, hisz ezek annyi érzéket is ajándékoznak velejáróként! – De érzékiekért egyetlen lelki örömet sem érdemes elmulasztani. Hogy szentírásként várjuk Istent, az ítéletet és ígéretet hozó olvasót.

**Nyitrai Levente
lelkész**

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL...

Unitáriusok az 1848-as szabadságharcban

E hónapban az 1848-as szabadságharcra emlékezünk.

Maga a szabadságharc története, lefolyása és következménye ismert. Azonban kevésbé ismertek a szabadságharc unitárius résztvevői.

Alább azokat az unitárius elődöket mutatjuk be, akiknek az 1848-as szabadságharcban való részvételükről írásos dokumentáció tanúskodik.

Ezek:

Jánosfalvi Sándor István (1804–1879) lelkész, útleíró, ki résztvevője és áldozata a 48-as szabadságharcnak.

A szabadságharc leverését követő időszakban Heidte német táborparancsnok felől kedvezőtlenül nyilatkozik. Ezért Udvarhelyen letartóztatják. 1849. szeptember 17–1880. szeptember 26-ig szenved börtönbüntetést.

Mikó Lőrinc (1806–1872) később jog, – majd német nyelvtanár közlegénynek áll be Kolozsvárra, a városi nemzetőrségbe. Mint az „oltalmi bizottmány” tagja, a törvényesség iránti tiszteletével mérséklőleg hat az indulatoktól hevítettekre.

Kővári László (1819–1875) a forradalmi ifjúság egyik vezére.

1849. március 15-én a kormány Bem seregéhez küldi haditudósítónak.

A zsigódi fegyverletétel után a Székelyföldön bujdosik. Szentdemeteren elfogják. Kolozsvárra viszik, majd szabadon bocsátják. Bujdosása alatt írja meg „Erdély története 1848/1849-ben”, – Kolozsvári fogságában pedig „Erdély régiségei” című munkáját.

Nagy Lajos (1828–1910) kolozsvári tanár, a kolozsvári Mátyás szobor felállításának kezdeményezője.

1848 szeptember elején – mint diák – áll be honvédek Udvarhelyen. A szabadságharcban a 7-ik zászlóalj honvédeként vesz részt. A szabadságharc leverése után tovább tanul.

Pálfi Lajos (1829–?) Nagy Lajoshoz hasonlóan, mint diák lép a szabadságharc honvédek közé.

A szabadságharc bukása után ő is tovább tanul. Később Székelykeresztúron tanár.

Pap Mózes (1830–1891 u.) szintén diákként lép be a nemzetőrségbe. Őrmesteri rangig viszi. Gál Sándor segéd-tisztje. A szabadságharc leverése után ő is tovább folytatja tanulmányait.

Májai István (1830–1896) diákból lesz honvéd. A szabadságharcot végig küzd. Utána két évig otthon dolgozik, majd tovább tanul.

Sebes Pál (1832–1907) diákként áll be a honvédek közé. A szabadságharc leverése után ő is tovább tanul.

Paget János (1808–1892) Az angol származású aranyosgyéresi földesúr a 48-as szabadságharcban Bem szárnysegédjeként vesz részt.

Ott van a sikertelen nagyszebeni ütközetben. A fölégett Nagyenyed lakóit helyezi biztonságba. A szabadságharc összeomlásáig Kolozsvárra marad. Az osztrák uralom elől Angliába távozik. Hat év eltelté után jön vissza Aranyosgyéresre, ahol szétdőlt otthonra és tönkretett birtokra talál.

Fejér Márton (1812–1855). Aranyosgyéres követeként vesz részt a pesti közös hongyülésen. Pestről a kormánnyal Debrecenbe menekül. Innen 1849. március 29-én tér vissza Kolozsvárra, ahol Csány kormánybiztos mellé osztják be szolgálatra.

A világosi katasztrófa Nagyváradon találja. Innen visszatér Kolozsvárra, ahol 1849. augusztus 27-én elfogják. 1850. január 15-én nyeri vissza szabadságát.

Árkosi Mózes (1816–1886). Árkosi iskolamester a sepsiszentgyörgyi népgyűlésen, a piacon tart buzdító beszédet, és felesküszik honvédeknek. Főhadnagyi rangig viszi. Hild őrnagy zászlóaljában küzd végig a szabadságharcot. Elfogják, de mint őrnagyi fokozaton aluli tisztet szabadon engedik. Gálffy Mihály martonosi földbirtokos által szervezett összeesküvésben való részvétel gyanúja miatt azonban Székelykeresztúron ismét elfogják. Nagyszebenben zárják el. Halálra ítélik. Josefstadban várja az ítélet végrehajtását. Azonban 1857-ben amnesztia révén kiszabadul.

Kaali Nagy Elek (1816–1878) az 1848-as erdélyi országgyűlés követe. A szabadságharc idején annak diadalra jutása ügyében buzgólkodik. Nagy szerepet játszik az Unió keresztülvitelében. A szabadságharc leverése után nem vállal hivatal, ezért az osztrák hatóság fenyegetően lép föl ellene.

Kővári Józsa (1817–1875) gyakorló ügyvédként vesz részt a márciusi mozgalmakban.

Az ifjúság egyik vezére. Már a szabadságharc kezdetén belép a Kossuth-huszárok közé. A fegyverletétel után Tordán megyei hivatalnok.

Brassai Sámuel (1797–1897). A szabadságharc alatt beáll honvédeknek. Mint a helyőrség hadnagya a kollégium diákjait fegyverfogásra oktatja. Később Bem seregébe áll be. Feladatul kapja a nagyszebeni hadtestparancsnokság térképeinek és a román békéltető bizottság iratainak összeszedését.

Részt vesz a szamosfalvi ütközetben. Hazafias szellemű tanári tevékenysége miatt Urbán seregének kolozsvári bevonulásakor Pestre menekül. Az osztrák sereg pesti betörése után rövid időre visszatér Kolozsvárra, aztán bujdosni kényszerül. Életének ez a szakasza ismeretlen.

Pálffy János (1804–1879) az erdélyi 48-as országgyűlés elnöke, a magyar országgyűlés alelnöke. Unió párti. Tagja az Uniót sürgető gr. Teleki József Erdély kormányzójához küldött bizottságnak. Ugyancsak tagja az Unió törvényt – megerősítés végett – a királyhoz vivő bizottságnak. Az első honvédelmi bizottmány pénzügyminiszteri államtitkára. Tagja a Kazinczy Gábor alapította Béke Párt-nak. A Habsburgokkal való kibékülés híve.

A fegyverletétel után Haynaunál jelentkezik. Az Új Épületbe zárják. Kegyelmet kap és Sátoraljaújhelyre internálják. Itt emlékiratait dolgozza föl.

Berde Mózes (1815–1893) az agyagfalvi gyűlésben mint Háromszék küldötte kormánybiztosként vesz részt. A határőr katonai rendszer képviselőjeként ellenzi az azonnali katonai akciót. Személye és politikája biztosítja a Generál Commando Habsburg uralmát visszaállítani akaró

politikája sikertelenségét. Berde teremti meg a Habsburg-ellenes önvédelmi népi bázist. 1849-ben Debrecenbe indul képviselői működése folytatására, mikor is Csány kormánybiztos kinevezni a Szászföld kormánybiztosának. Itt működik az oroszok bevonulásáig.

Világos után előbb Magyarországon bujdosik, aztán földadja magát. Kötél általi halálra ítélik. Később az ítéletet 4 éves Josefstadtbeli várfogságra változtatják.

Jakab József (1821–1855). 1848 szeptemberétől Kolozsvárt lelkész. Novemberben belép a honvéd tüzérek közé. 1849. február 18-án a magyarosi ütközetben fogságba esik. Mantuában besorozzák az osztrák ezred közlegényei közé. Innen megszökik és Görögországba menekül. Itt iskolát nyit. Állandóan gyötri a honvágy. Mivel hazatérésére nincs remény, öngyilkosságot követ el. A tengerbe öli magát.

Szigethy Csehi Miklós (1824–1904) főhadnagyként szolgál a XI. honvédszászlóaljnál. Őrnagyi rangig küzd föl magát. Részt vesz a Nagysejk-i csatában, melyben kiszabadítja a három oldalról bekerített Bem seregét. Majd Beke ezredes dandárát vezeti el a piski-hídi csatába. Részt vesz Bánátban Fehértemplom elfoglalásában.

Az osztrákok a dévai fegyverletétel után Nagyszebenbe viszik. Kötél általi halálra ítélik. Ezt az ítéletet 16 évi vasban töltendő várfogság váltja föl. Szigethy 7 évet raboskodik Kufstein várában.

Xantus János (1825–1894). 1848-ban szülőfalujában, Csokonyán nemzetőr. Innen Pestre megy. Tüzérnek áll be. A pákozdi csatában mint tüzemester vesz részt. Később a komáromi várőrségben szolgál, majd a 46. zászlóalj főhadnagya. 1849. február 8-án Érsekújváron elfogják. Pozsonyban, majd Pilsenben sorozzák be osztrák ezredbe. Anyja közbejárására elengedik, de Prágában az emigrációval való kapcsolata miatt ismét letartóztatják. Megszökik, és Amerikába hajózik. Itthon az Állatkert létesítésével szerez érdemeket.

Orbán Balázs (1829–1890) a szabadságharc kitörésének híre Athénben éri el. Visszamegy Konstantinápolyba, ahol szabadcsapatot szervez, a hazai szabadság megsegítésére. Az emigrációval tart kapcsolatot. Később mint író örökíti meg a Székelyföldet, s kapja meg a „legnagyobb székely” címet.

A 48-as szabadságharc húsz unitárius résztvevőjét mutattuk be.

Amit itt elmondtunk róluk, az csak vázlatszerű. Életük teljes föltárása – így a szabadságharcban való részvételük is, – még megoldandó feladat.

Az emlékezés mindig a múltat hozza közelebb. Azt a múltat, amely mindig gazdagabb, mint ahogy arról tudomásunk van. A szabadságharcban résztvevő elődökre való emlékezés legyen a kegyeletnek és a jövőbe való hitnek bizonyossága.

Kelemen Miklós

Vallási kisebbség nemzetiségi szórványban

Az erdélyi tájak déli részén, a Kárpátok közelében fekszik Fogaras városa. Távol a jelentős közúti és vasúti forgalomtól, nem olyan ismert, mint a székelyföldi települések. Az arra vetődő kirándulók a részben megmenekült régi városrész mellett a középkori várat látogatják, hiszen az új lakótelepek országszerte egy kaptafára épültek. Mások éppen csak végigrohanak a városon a Fogarasi havasok felé indulva.

Az utcákon kóborolva a képviselő Mikszáth Kálmán és az itt tanárkodó Babits Mihály emlékét keresve, tömbházak közé ékelve figyelmes lettem az unitárius egyház otthonára. Egy kicsiny Homoród menti falu szülötte, a háromgyermekes Márkos Ervin lelkész személyében avatott idegenvezetőre találtam, miután bekopogtam a hívogató hajlékba. A széles érdeklődési körű lelkész 15 éves szolgálatát részben a tömbmagyarság, részben a szórvány között töltötte el. Itt, Fogarasban, ahol az unitárius közösség kétszeres kisebbség – mindössze 280 lélek – szükség van az olyan eltökélt és megszállott emberekre, mint Márkos lelkész. Így egy maroknyi ember is többet tehet, mint máshol az érdektelen ezrek. A művészi és irodalmi adottságokkal megáldott pap a lelkészi hivatás mellett magyar irodalmat tanít az iskolában, és a Babits Mihály nevét viselő művelődési kör lelke. Nemcsak színdarabokat rendez, hanem játszik is; szervezi a kiszállásokat a környező szórvány magyar falvakba. Csapatával országhatáron túl is benevez a műkedvelő színjátszók versenyére. Lelkesedése másokat is „megfertőz”, és ily módon az eredmények sem maradnak el, hiszen rangos fesztiválokon számos díjat nyernek el minden alkalommal. A színjátszást bevitte az iskolába és az irodalmat is úgy tanítja, hogy a gyermekek mintegy megismerik a tananyagot. Ez a játék mindig osztatlan sikert arat, és a diákok örömmel olvasnak, hogy újabb történeteket fedezzenek fel.

Tamási Áron „Énekes madár” című darabját és Kocsis István „Árva Bethlen Kata” című monodramáját mutatták be az idén. Ez utóbbi helyi jelentőségű is, hiszen a nagyszony a református temető kertben pihen. Megszemélyesítője a 67 éves háziasszony Boér Etelka színészi östehetség. A szereplők mindegyike szívvel-lélekkel azonosul az alakítandó személlyel. Ezt a tényt ismeri el a díjakon kívül a közönség szeretete Brassó, Szeben, Hargita és Kovászna megyében, ahol több ízben turnéztak. Az eldugott falvakban alkalmazkodnak a helyi lehetőséghez, a belépőjegyért tojáást kérnek, s azt értékesítve kerítik ki a benzinrevalót, mivel a tagok saját autóikkal járnak kiszállásra. Az egyesületnek gyermekcsoportja is van, és vallási különbség nélkül módot kerítenek közös ünnepélyek rendezésére. Így megemlékeznek március 15-ről, volt Babits Mihály – és Bartalis János – emlékműsor, betlehemes játék. Gyakran meghívnak más társulatokat, és akkor a szállást és ellátást az együttes tagjai biztosítják. A gyermekekkel szervezett kirándulások jórészt szintén hasonló alapon oldják meg, fő, hogy a fiatalok megismerjék a szülőföldet.

Ügyes kezű nők a tiszteletes asszony vezetésével udvarhelyi varrottásokat készítenek, s a szép népi hímzéseket külföldön értékesítik, majd az ellenértéket jótékony célra fordítják. A példásan rendben tartott lelkészi lakás és kert után az emeleten lévő templom kék tónusú festett bútorait is megnéztük. Kár, hogy hét közepén jártunk Fogarasban, így nem volt módunk istentiszteleten részt venni, ahol mindig telt ház van, ahogy Márkos tiszteletes mondotta. Való igaz, hogy kisebbségi sorsban az egyház megerősít, tudatosítván az összetartozás érzését.

Dr. Jóna Piroska (Nagyvárad)

Az Erdélyi Múzeum Egyesület budapesti bemutatkozása

1995. január 26-án bemutatkozott Budapesten az Erdélyi Múzeum Egyesület, aminek az Európa Institut díszterme adott otthont. Ennek során a Collegium Budapest várbeli előadótermében az erdélyi magyar tudomány képviselői és a magyarországi tudósok között közvetlen beszélgetés zajlott.

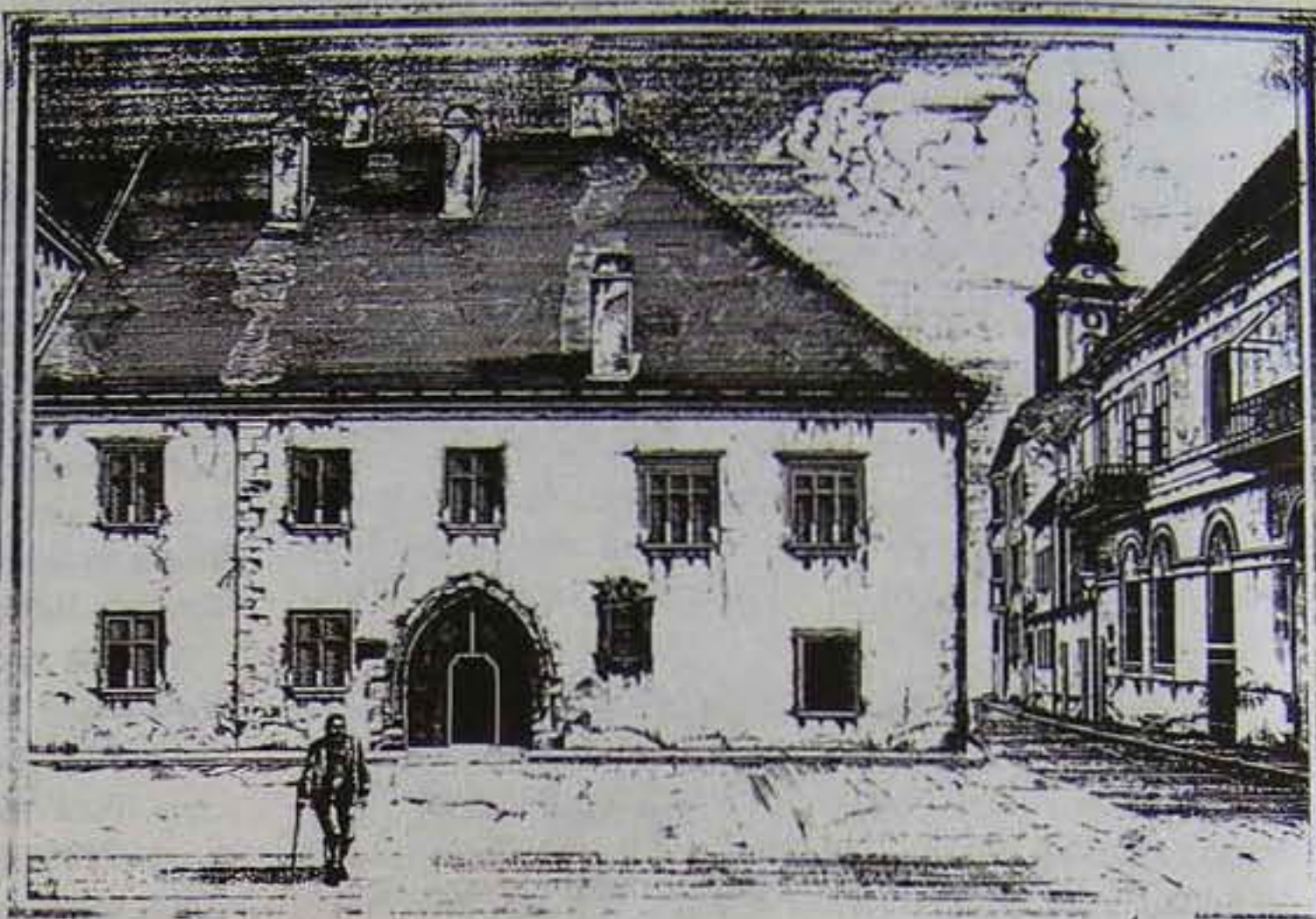
Az egybegyűlteket Vékás Lajos, a Collegium Budapest rektora üdvözlölte, aki beszédében többek között, a következőket mondta:

„A tudománynak is szüksége van ünnepnapokra. Ilyen ünnepnap a mai, amikor az újjáalakult Erdélyi Múzeum Egyesület először mutatkozik be Budapesten.”

Az erdélyi előadók között szerepelt: Benkő Samu, az egyesület elnöke, Tóvissi József, Török Katalin, Kovács András, Sipos Gábor, Tonk Sándor, Wolf Rudolf, Brassai Zoltán, Egyed Emese, Barabás Tibor, Nagy György.

Az Erdélyi Múzeum Egyesület 1859-ben alakult, s mint Erdély akadémiaja szolgálta a tudomány ügyét hosszú évtizedeken keresztül.

Az egyesület ezen évtizedek eredményes tudományszolgálat mellett, még híressé vált különböző gyűjtemények létrehozásában, mint pl. történelmi, régészeti, könyvtári, levéltári és természettudományi anyagok létrehozásában. Ennek eredményeként jöhetett létre, mivel az Erdélyi Múzeum Egyesület biztosította a tudományos háttérrel, 1872-ben Magyarország második egyeteme Kolozsváron.

Kolozsvár – Mátyás király szülőháza

(Aranyossy György grafikusművész)

1950-től az egyesület nem működhetett tovább, mivel az állam betiltotta minden további tevékenységét.

1990 januárjában Kolozsváron, az egykori egyesületi tagok határozták el az Erdélyi Múzeum Egyesület újjáalakulását. Ennek eredményes munkálkodásához mi, az UNÉL olvasói is sok sikert kívánunk.

K. J.

Az EKE (Erdélyi Könyv Egylet) négy éve

Kívülről nézve az EKE Svédországban bejegyzett könyvklub és segélyszervezet. Belülről nézve elsősorban közösség. Olyan emberek közössége, akik fontosnak tartják az egyetemes magyar kultúra szerves részét alkotó erdélyi magyar kultúra életben maradását, akik függetlenül attól, hogy hol születtek és most hol élnek, magukat egy határok fölötti közös szellemi haza polgárainak érzik.

Az egylet fő célja az, hogy időnként, egyelőre évenként, könyveket jelentet meg: *otthon élő* erdélyi magyar szerzők munkáit.

A megjelent könyvek nem kerülnek kereskedelmi forgalomba, és így bizonyos értelemben könyvritkaságok. A könyvek magyarországi nyomdáknál készülnek s a magyar posta útján kerülnek tulajdonosaikhoz, azokhoz, akik az EKE tagjai és előfizetnek egy-egy könyv megjelenésére. A megjelenő könyvek tartalmazzák az EKE tagok névsorát, a könyv utolsó oldalain.

Az EKE 1990 őszén alakult meg Stockholmban. 1991-től kezdve minden év tavaszán egy-egy könyvet jelentetett meg, eddig tehát négy kötetet. A következőket:

1991: *Vándor idő balladája*. Harmincöt Erdélyben élő magyar író vall benne versben és prózában 1989–1990 drámai eseményeiről.

1992: *Ima az üldözökhöz*. Az előző kötetben is szereplő, időközben elhunyt kiváló erdélyi író, Bajor Andor, utolsó írásai, filozófikus humoreszkjeit tartalmazza a könyv.

1993: *Kék álhalál*. Huszonhárom erdélyi elbeszélő egy-egy írása, a szerzők rövid életrajzával.

1994: *Kövek egy siratófalhoz*. Gazda József és Tófalvi Zoltán riportkötete, a diktatúra évtizedeiben kivégzett, megölt, öngyilkosságba hajszolt erdélyi magyarokról.

A most készülő új könyv címe: *Sokszemközt*, alcíme: *Emigráns és otthon élő erdélyi magyarok dialógusa*. A könyv szerkezetét az határozza meg, hogy az emigrációban élők kérdéseket tesznek fel, és ezekre az otthon élő erdélyi személyiségek válaszolnak, s mindebből az erdélyi magyarság jelenlegi helyzetének, lelkiállapotának, politikai és kulturális céljainak, lehetőségeinek, nem szűnő megpróbáltatásainak széles körképe bontakozik ki.

Tizenkét témakörben ad választ a kérdésekre két-két, összesen huszonnégy szerző, vegyesen szépírók, történészek, szociológusok – köztük az erdélyi magyarságot politikailag összefogó RMDSz elnöke, Markó Béla. A kötet „forró pontja” az a kérdés, hogy fenn lehet-e tartani az otthon élő és az emigráns erdélyi magyarok lelki és kulturális egységét. Ezért a kötet távolról sem holmi belterjes erdélyi ügy, hanem mindnyájunk közös ügye. Ezért is várjuk az ötödik kötet megjelenését nagy érdeklődéssel.

/ - /

*"Az igazság az Isten
tisztessége,
emberé csak ha rálel,
s aszerint él."*
Ratkó József

Új VILÁGLÁTÁS

ÖNKRITIKA ÉS PÁRBESZÉD

(Dialogusra várva)

A keleti régióban is, mint az ország többi részében, intenzíven szaporodnak és fejlődnek a neoprotestáns közösségek. Eközben a történelmi egyházak kimerült tradicionalizmusukkal küzdenek. Rajtuk csak a belőlük újra fellángoló pietizmus próbál lendíteni, nem nagy sikerrel. Az itteni lehetőségei mellett a piciny unitárius csoportot a következő kérdések foglalkoztatják:

Dávid Ferenc egyistenhite a keresztény eszmétörténet fejlődésében zsákutcának tekinthető, avagy a vallásos szabadgondolkodás legfejlettebb formáját képviseli?

Mielőtt konkrét választ adnánk, hadd idézzem fel azt a közvetlen, érdekfeszítő eszmecserét, amely 1994. februárjában zajlott Visegrádon, A Freidrich-Naumann Alapítvány rendezésében. A konferencia időszerű témája az egyház és a modern társadalom volt, melyen papok, lelkészek, teológusok, társadalomtudósok és politikusok társaságában a beregi unitárius szórványt két fő képviselte.

Mi 1989-ben abból a tényből kiindulva, hogy az ember lelki, szociális és közösségi lény, életre hívtuk a Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kört. Ebből adódóan igyekszünk tagjainknak lelki és szellemi támaszt adni, hogy szilárd, ökumenikus alapon állva megfeleljenek a modern társadalom kihívásainak, hisz a kereszténység társadalmi szerepének válságát éljük.

Az 1980-as évek végén bálványával együtt roppant össze egy világracionalomra törő, ateista alapon működő politikai, társadalmi rend. Utána az emberek gondolkodásában világnézeti vákuum keletkezett. A XX. század végére egy szellemi kannibalizmus alakult ki. Ez az emberi gondolkodás és a lelki magatartás kiölését jelentette. Sajnos ebben a történelmi tudatban leledző egyházak is – szemlélődő magatartásuk miatt – erőteljesen hozzájárultak. Ehhez társul az a sajátos kelet-európai helyzet, hogy hosszú évtizedeken át lejáratták a keresztény eszmét és értékeket. Segített az is, hogy a humán szellemiséget erősen háttérbe szorította a technokratizmus is.

Éppen ezért elengedhetetlenül fontos, hogy tiszta hitet és pontos irányt adjunk embertársainknak. A XXI. században nélkülözhetetlen lesz az önálló gondolkodás és a felelősségteljes szabadság kibontakozása, amit az unitárius gondolkodás hirdet. Vállaljuk önmagunkat, legyünk sokoldalúak és hatékonyak. Ne sémákban, dogmákban gondolkodjunk, hanem a szabadelvű, kiművelt emberfők gyülekezete legyünk!

Nagy veszélyt rejt magában az a tény is, hogy sokan rosszul értelmezik a szabadságot, és ez szabadsághoz vezet. A másik nagy veszély a félreértelmezett kegyesség. Az előzőekben leírt neoprotestánsizmus különböző csoportjai magukban hordozzák a gettósodás veszélyét. Nagy baj, ha ily módon az egyház kivonul a társadalomból, és magát építgetve elfeledkezik embertársairól. A mai társadalomban szükség van a tiszta evangéliumi útmutatásra. Isten népe nem lehet kirekesztő, a mássággal és szabadsággal. Az egyháznak élni kell az evangéliumot, hogy az kívánatos életforma legyen, de nem erőltetheti rá környezetére. Ez a magatartás vissza szokott ütni (a világ nem fogadja el a jézusi normákat).

A történelem számtalanszor bebizonyította, hogy az egyoldalú ember mindig vétkezik. Az egyháznak tudomásul kell venni, hogy nem egy absztrakt világban élünk; egyrészt vannak terhes örökségeink, kaptuk annak minden átkát, másrészt egy demokratikus államgépezet épül ki körülöttünk, és tudnunk kell okosan élni a ránk szakadt szabadsággal is.

A mai társadalom az életet szolgáló egyház mellé áll. Ezt nem elméleti síkon, hanem a megvalósulásban kéri és várja az egyháztól. Az ún. egydimenziós emberiség pusztulásra van ítélve, mert csakis a két létsíkon való létezés (a transzcendens és a látható világ) összhangja vezet el az örök folyamatban jelenlevő, segítő és szerető Atyához. Az ember pedig Isten földi lenyomata, aki a döntés jogával felruházott partner. Ezzel Isten mintegy méltóságot ad az embereknek. Ezt kell felmutatnia és szolgálnia az egyháznak.

A svájci (Niklaus Peter) és német (Erwin Fahlbusch, Norbert Greina-cher) professzorok tapasztalataikat és kutatási eredményeiket összegezve megállapították, hogy a szekularizált világban csakis egy új felvilágosodás adja meg az esélyt egy ésszerűbb világkép, egy új kereszténység számára. Ehhez viszont önkritika és párbeszéd szükségeltetik.

Az új felvilágosodás útjában gátat jelenthet a keresztény történelmi egyházak részéről egy újdonsült, központosított ideológia, mert ezzel a természetes fejlődést feltartóztatják.

Ilyen körülmények között komoly veszélybe kerülhet a világnézeti egyensúly, a világnézeti szabadság. Azonban mindannyiunknak vigyázni kell a hisztériakeltés gondolatától is. Az új társadalom felépítéséhez közös gondolkodásra, együttműködésre, más szóval párbeszédre van szükség.

Mindez szabadelvű gondolkodást igényel tőlünk, hisz az eseményeket mindig több szempontból kell vizsgálni. A jó értelemben vett liberalizmus természetes fejlődés eredménye. Természetesen a liberális teológiának is okulnia kell a múltból; fellelhető veszélyeit, hiányosságait ki kell küszöbölni.

A különböző emberek közötti párbeszédre – és nem okoskodó vitaközlésre – nagyfokú bizalmat és eszmecseréhez méltó légkört kell teremteni.

A kereszténység mindig lehetőség kérdése. Számunkra Isten minde- nekfelett a legnagyobb érték, csakis ennek tudatában lehet emberhez méltó életet élni hittel és szeretetben. Ő megadja a szabadságot, viszont vállalnunk kell annak következményeit, ha valaki nem hisz benne, és nem gyakorolja a jézusi szeretetparancsot. A szabadelvűség garantálja a személyes hitet, amely szabad, felelős, gondolkodó és toleráns. Ezek határát egyedül az isteni igazság szabja meg.

A szabadság a legszentebb, legnagyobb gondolata a Szentírásnak. Hiszen, amint az előzőekben is utaltam rá, Isten az emberek szabad akaratot adott, másrészt a tőle elidegenedett embert föl akarja szabadítani. Isten nem tekintélyelvű – noha tekintélyt parancsol –, vele lehet találkozni, s igen tapintatosan lép be az ember életébe. Nagyon is tiszteletben tartja a szabadságunkat, különvéleményünket, s a különbözőséghez való jogunkat.

A magyar társadalomnak is szüksége van a szabadelvű egyházakra és közösségekre, hisz a keresztény erkölcs világosan meghatározza a célokat, normákat az európai ember számára (természetesen a más kultúrákban élőknek is kis eltérésekkel). A lelkiileg vitális egyház mutassa fel az értékeket, az igazi, hiteles embereket. Azt, ami ránk vár, csakis az isteni igazsággal bírók tudják megvalósítani. Ha nem vagyunk elfogultak, akkor láthatjuk, hogy a demokratizálódás útján kell továbbhaladnunk, és nem torpanhatunk meg. Más alternatívák nem tudják befogadni az isteni igazságot, mert magukban hordozzák az egyeduralmi szemléletet, filozófiájuk totalitárius mivoltát. A történelem folyamán a birodalmi eszme mindig csődbe jutott.

A folyamatosság és a stabilitás érdekében ápolnunk kell a nemzeti, liberális és keresztény hagyományainkat. Ebben az átmeneti időszakban lelkiismeretes és sokoldalú keresztény emberre van szüksége a társadalomnak, aki tájékozott, más eszméit ismeri és tiszteletben tartja, és saját eszméivel összehasonlíthatja. Az ember önmegvalósításában nagy segítséget nyújthatnak az egyházi közösségek az ember méltóságának felmutatásával és szolgálatával. Számunkra Isten az örök kihívás.

Modern világunk meghatározója a pluralizmus. Ez azt is demonstrálja, hogy az előző korok átfogó egysége nem létezik többé. Nem is létezett sohasem, csak annyira, amennyire a szellemi vagy a hatalmi diktatúra tartotta életben. Az egyház csak egy részterület. Napjainkban egy új helyzet állt elő:

– véget ért az európai kultúra egyeduralmi, terjeszkedő jellege, a harmadik világ révén előtérbe kerülnek más kultúrák;

– elérkezett a vallási emancipáció ideje, amelynek sebessége még lassúbb, mint a kultúráé.

Ez már egy globális, pluralista szituáció. A XX. század végén a keresztény egyház egy a sok közül, nem lehet abszolút és egyetemes, noha isteni lényegéből erre kell törekednie.

(Keresztény: 884,5 M, muszlimok: 817 M, hindu: 647,5 M, buddhista: 295,6 M, zsidó: 17,5 M, univerzalista: 187,3 M).

Ezen a helyzeten már nem segít a tradíciókhoz való visszatérés, hanem egy új, hihető és életrevaló választ kell adni az emberiségnek.

Meggyőződésünk szerint erre csak a szabadelvű reagálás (szabadelvűen, dogmák nélkül) hozhat megoldást, minden más csak ront az állapoton. A nyitottság, a mások meghallgatásának a védelme számunkra a liberális megismerés jellemzője, ahol a tudás segít a hit elmélyítésében, s ezek egymást feltételezik.

A világgal és a civilizációval való találkozásban leszünk hűségesek az Evangéliumhoz, a jézusi tanításhoz.

Ne egy kinyilatkoztatásból induljunk ki, hanem a helyzetből, a válságból, ahonnan megérezhetjük az emberséget, a megváltást.

Nekünk, unitáriusoknak Dávid Ferenc szellemiségéből kell kiindulni, mely szerint kétféle teológiai igazság van;

1. A lélek üdvösségében nem lehet engedni.
 2. Az emberi találmányok (adifórák) ügyében már lehet engedni.
- Ez a világlátás tőlünk tanúságtevő életet követel egy szekularizációt hirdető és megvalósítani igyekvő világban.

Felhős Szabolcs

Egyházközségeink életéből

Hódmezővásárhely

Szép és sikeres kezdeményezés született tavaly Hódmezővásárhelyen. A Református Egyház által eddig is rendszeresen megtartott imahét arculata az ökumené jegyében megváltozott.

Vendégszerepléssel minden nap más-más gyülekezetben végeztek szolgálatot a lelkészek, és gyülekezeti tagjaikkal együtt mentek az istentiszteletekre. Így minden egyes alkalommal zsúfolásig telt imatermekben imádkozhattunk együtt, s nemcsak együtt imádkozásra nyílt alkalom, hanem az ismerkedésre, találkozássra, beszélgetésre is, mivel a gyülekezetek lelkes tagjai minden gyülekezetben meleg teával, pogácsával, süteménnyel vendégelték meg a jelenlévőket.

Ugyanezt tettük mi is január 21-én, szombaton este.

Kocsis Tamás Újváros-i (városrész) református lelkész végezte a szószéki szolgálatot. Mónus Pál ref. ifjú verset mondott, közös éneket tanultunk, és Kiss Tamás (6. osztályos) trombitajátékával – Nyári Olga orgonakíséretével – tette ünnepélyesebbé ezt az alkalmat.

Ezúton mondunk köszönetet a sütemény-adományokért és a segítségért. Az imahét január 15-én a római katolikus templomban kezdődött, és 22-én, vasárnap este az Ótemplom-i ref. gyülekezeti teremben fejeződött be.

Kiss Mihály unitárius lelkész jan. 15-én, 16-án, 21-én imát mondott Székkutasán (20 km-re lévő falu), 19-én az Újtemplom-i gyülekezeti teremben prédikált.

Az ünnepélyes záró istentiszteleten a tíz jelenlévő lelkész bibliai idézettel mondott áldást.

Vendéglátó lelkészünk elmondta, hogy a mai életforma mindenképpen az egységre kell, hogy törekedjen, és ne csak az imahetek legyenek ezek az alkalmak, hanem havonta egyszer találkozzanak a lelkészek közös beszélgetésekre, megbeszélésekre. Ennek szellemében máris felkérte Kiss Mihály lelkészt 26-án, csütörtökön istentisztelet tartására.

Ugyanez a szellem hatja át a tavaly kialakított holland-magyar egyházi kapcsolatot is – az ökumené.

Városunknak már régebből van Hollandiával kapcsolata, de most az egyházak is megkeresték egymást, melynek keretében már volt egy cserélőutazás 1993. november elején minden gyülekezetből kapcsolatfelvételre, ismerkedésre hívtak meg képviselőket. Két mikrobusszal utaztak ki, és szép élményekkel gazdagon tértek haza és szervezték meg a holland vendégek fogadását, melyre tavaly májusban került sor. A vendégek családoknál szálltak meg, így Kiss Mihály lelkész és családja is fogadott egy fiatal házaspárt.

Ekkor is voltak közös alkalmak: ifjúsági találkozó, közös kirándulás, városnézés, és persze közös búcsúvacsora, melyen magyar alföldi ételspecialitást tálaltak.

Rien Wattel lelkész nem mindennapi stílusú, de rendkívül érdekes és elragadó prédikációit Hójsi Zsuzsa tanárnő – a kapcsolat vezetője – tolmácsolta.

Nyáron picit lazább volt a kapcsolattartás. Aztán mi is itthon, a társaság tagjai, összegyűltünk – hogyan tovább...? Közös levelet fogalmaztunk meg, és íme ismét vendégeket várhatunk.

Január 26-án érkeznek Rien Wattel és Gijs den Heeten lelkészek, akik 30-ig lesznek városunkban.

Ismét közös alkalmakra nyílik lehetőség.

Január 27-én du. az unitárius imateremben közös beszélgetésre, majd 28-án a baptista imaházban ifjúsági találkozóra kerül sor.

Vasárnap a vendéglelkészek a ref. gyülekezetekben prédikálnak. Jó lenne folytatni azt az elkezdett beszélgetést, melyet tavaly Rien Wattel lelkész kezdeményezett. Kiss Mihály lelkészt felkérte, hogy ismertesse hitfelfogásunkat. A tájékoztatást rendkívül érdekes kérdeztetés – sorozat követte. Ezt az érdeklődést egyhá-

zunk iránt tovább kell fokoznunk. Mi helyileg mindent megteszünk a jó kapcsolat fenntartása érdekében.

Az ökumenikus csoport márciusban (22–31. között) Hollandiába látogat.

Gyönyörű szép hóesés volt tavaly novemberben, amikor hárman a Csodálatos Emberek közül vállalták a több órás utazás nehézségeit, hogy megérkezessenek Hódmezővásárhelyre.

Ők Gálffy Gábor és felesége Évike, akik elhozták Leon Hopper lelkészt, hogy elkezdődhesen egy szép kapcsolat.

Leon Hopper unitárius lelkész az az ember, aki Amerikában mindent megtesz azért, hogy kis egyházközségeinket segítsék mind Erdélyben, mind Magyarországon. Szervezése nyomán így született meg a Hódmezővásárhely-Vancouver gyülekezete közt a kapcsolat.

Levélváltásaink után használsruha csomag érkezett még karácsony előtt. Közvetve így egy kis karácsonyi örömet tudtunk szerezni híveinknek. Ezúton is köszönetet szeretnénk mondani nemcsak és szép adományokért. Köszönet illeti a pénzsegítségért is mind az adományozókat, mind a lelkes fiatalokat, akiknek szervezése hozzájuttatott anyagi segítséghez is. A 193 \$-t ez év januárjában vettük át a kolozsvári egyházi pénztárból.

A segítséget megköszönni tudjuk csak; viszonzni úgy szeretnénk, hogy szeretettel várjuk gyülekezetünkbe.

Kiss Tünde

Pestszentlőrinc

Január 22-én tartották az év első gyülekezeti összejövetelét. Dr. Jakab Jenő Biblia-olvasása után Orbókné Szent-Iványi Ilo-
na tartott hangulatos beszámolót a Dabason rendezett ökumenikus tanácskozásról, majd Halász István olvasott fel egy saját költeményt. A gyülekezet nőtagjai – Tóthné Erdő Mária, Kovács Anita, Lukács Judit és Hegedűs Kata segítette Bányai Emőket a vacsora elkészítésében.

Pálffy Csilla ajándékozta az árverésre került tortát. Bodnár Attiláné nyerte, és stílusosan megkínálta vele a hölgyvendégeket. Jó volt látni, hogy a fehér asztalnál hogyan ismerkednek, barátkoznak a hívek és búcsúznak a viszontlátásig.

Högyes Endre utca

Idei első összejövetelét és szeretetvendégségét február 18-án tartotta a Högyes Endre utcai gyülekezet.

Kászoni József lelkész áhitata után dr. Murvay Sámuel főgondnok mondott rövid bevezetőt. Előadást tartott Jakabffy Ernő, a Magyarok Világszövetségének alelnöke, a Nyugati Régiók Elnöke, a Svédországi Magyarok Országos Szövetségének tiszteletbeli örökös elnöke, és felesége Németh Magda, a Magyarok Világszövetségének elnökségi tagja „Tájékoztató a nyugati szóró-ványmagarság helyzetéről” címen.

Mindkét előadás rendkívül színvonalas és érdekes volt, átfogó képet nyújtott a múlt századtól a 90-es évekig nyugatra vándorolt magarság sorsáról, a különböző társadalmi, politikai csoportok beilleszkedéséről, problémáiról és magarságtudatának megőrzése lehetőségeiről ill. szükségességéről.

Ilyen előadások mindig kellene, mert kell, hogy tudatosuljon bennünk, anyaországban élőkben, nagy mértékben rajtunk is múlik, ki és mennyire érzi, tartja meg magarságát határainkon túl.

A tartalmas estét szeretetvendégség követte, ahol az egyházközség asszonyai és lányai a Csiki Zelma vezetésével elkészített vacsorát szolgálták fel.

Unitárius elnökök az Egyesült Államokban

Az elmúlt évtizedek angol nyelvű unitárius sajtójában tallózva kiderül, hogy az USA elnökei közül több unitárius is volt.

Rögtön George Washington után, a második elnök **John Adams** – (1735–1836) tanár volt unitárius. Talán az általunk is ismert chicagói Adams professor ükapja volt. Sorrendben a hatodik elnök ugyancsak **Adams, John Quincy** (1767–1848) az előbbi unokája volt unitárius. A tizenharmadik elnök **Millard Fillmore** (1800–1874) egyetemi professzor volt unitárius. A tizenhatodik elnök **Abraham Lincoln** (1809–1865) jogász, de sok más foglalkozása is volt, a bostoni gyülekezet tagja volt. Végül **William Howard Taft**-ról (1857–1930) kell megemlékeznünk, akit a kolozsvári egyházi vezetők és Dr. Csiki Gábor volt püspöki helynökünk is személyesen ismert.

Dr. Jakab Jenő

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat szociális munkásai Nagyatádon

Nagyatádon, a helyi állami menekülttábor területén egy hathónapos időszakra november 1-jétől kísérleti programot (pilot project-et) indított a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat. Három szociális munkást alkalmaztak azzal a céllal, hogy a táboron belül, az ottaniakkal együtt, szakmailag mintaszerű és szakszerű munkát végezzenek. Terveik között szerepel kézműves-műhely berendezése és más hasznos foglalkozások, többek között nyelvtanítás bevezetése is.

A kísérleti programot egyelőre a Szeretetszolgálat finanszírozza.

A szociális munkások feladata egyébként az első hat hónapban nem csak a foglalkozások megszervezésére és lebonyolítására korlátozódik, hanem, a lehetőségekhez mérten, át is szeretnék adni szakmai tapasztalataikat a tábor állami szolgálatában lévő alkalmazottainak is. Így amellet, hogy Nagyatádon a jövőben nélkülük is zökkenőmentesen folyhat tovább az első hat hónap alatt megkezdett munka, a szakmai tapasztalat is elterjedhet az ország többi menekültügyi intézményében is, hogy a táboroknak legyen otthonosabb, emberibb arcuk.

Tudósítás

Az Államigazgatási Főiskola rendezésében 1995. január 14-én jogtörténeti-jogelméleti kerekasztal-konferenciát tartottak az Alkotmánybíróság kistanácstermében. A megbeszélés egyik témaköre az egyházi jogok oktatása volt a felsőfokú szakképzésben. A közel 50 résztvevő zöme egyetemi vagy főiskolai oktató, illetve kutató szakemberekből jött össze az ország minden részéből. A házigazda szerepét dr. **Zlinszky János** alkotmánybíró, a miskolci egyetem tanára töltötte be; bevezető előadást **Rácz Lajos** docens tartott, a vita vezetését **Máthé Gábor** tanszékvezető főiskolai tanár látta el.

A termékeny eszmecsere apropója tulajdonképpen a tavaly megjelent (és lapunk egyik előző számában röviden ismertetett) kiadvány „A felekezeti egyházjog Magyarországon” c. mű szolgáltatása, melynek szerzői a rendezvényre meghívást kaptak; így **Berki Feriz, Fabiny Tibor, Bajusz Ferenc, Schweitzer Gábor** mellett a MUE részéről jelent volt **Lőrincz Ernő** egyházi főtanácsos, az *Unitárius Alapítvány* elnöke is.

Egyházunk képviselője felszólalásában összegezte a 427 éves unitarizmus jelentőségét, és üdvözölte, hogy az egyházjog tanítása a világi humán felsőoktatásban visszakapja az őt megillető helyet. Indítványozta, hogy e tárgy előadását vegyék fel az ország minden jogi fakultásának tanrendjébe, és fél évesből válják két szemeszteres választható kurzussá. Tananyagát akként célszerű bővíteni, hogy a szorosán vett jogtörténeti részek előtt kellő egyháztörténeti megalapozást, és némi dogmatikai ismeretet adjunk, majd aktuális zárófejezetként a hatályos egyházalkotmány főbb rendelkezéseivel ismertetjük meg a hallgatóságot.

A jelenlevők és a vitavezető az elhangzott javaslatokkal egyetértettek.

L. E.

HÍREK

1995. január 25-én délután a Budai Várban, a *Litea Könyvszalonban* író-olvasó találkozóra került sor a Budapesti Székely Kör, valamint a csíkszeredai Kájoni Könyvkiadó rendezésében. Ebből az alkalomból bemutatásra került **Ferencz István** „*Székely apokalipszis*” c. munkája. A könyvet, valamint a közelmúltban 50. születésnapját ünneplő költőt és életművet köszöntötték és bemutatták a jelenlevőknek. Az összejövetel hangulatát emelte Incze Ildikó előadóművész közreműködése, aki a költő **Ferencz István** versit tolmácsolta igazi átérzéssel. A bemutatott könyv a Maniuféle gárdisták Székelyföldön végbevitt vérengzését írja le, melynek legtöbb halottja, 11, Csíkszentdomokoson volt.

KÜLFÖLDI HÍREK

A „*The Inquirer*” január 21-i száma első oldalán pár mondatos értesítésben számol be arról, **Anghi Gyöngyi** tudósításában, hogy a magyarországi és az erdélyi unitáriusok egyházaik élére az elmúlt esztendőben püspököket választottak **Bencze Márton** illetve **Erdő János** személyében.

*

Január hónap folyamán jelent meg a kaliforniai San Jose-ban a „*Partner Church News*” (Testvéregyházközsg Hírek) című újság 3. száma, mely arról ad részletes tájékoztatást, hogy milyen az észak-amerikai és a kanadai, illetve az erdélyi és a magyarországi unitárius egyházközsgök közötti kapcsolat, valamint olyan tervekről számol be, hogy az 1995-ös évben kik azok, akik Európába látogatnak el, akár csoportosan, akár egyénileg, illetve kiket fogadnak vendégül Európából az amerikai kontinensen élő unitárius-univerzalisták. A magyarországi híryanagot az első oldal tartalmazza, melyben olvashatunk – többek között – arról, hogy tavaly június 29-én temetési szertartás keretében búcsúzott az Unitárius Egyház főgondnokától, **Bartók Bélától**, aki élete utolsó 23 évében töltötte be a világi elnöki tisztséget egyházunkban; úgyszintén ír a lap a novemberi püspökválasztásról, valamint a budapesti unitárius egyházközsg azon terveiről, hogy a Nagy Ignác utcai templom részére új orgona épül, valamint a Hőgyes E. utcai gyülekezet azon tervéről, hogy a vendégszobáit szeretné felújítani; egyben felhívást intéz azokhoz, akik a nyugati régiókban erre adományozni tudnak, ebből az alkalomból azt megtehessek. Az újság ezenkívül még 16 oldalon keresztül érdekes híryanagot közöl a testvéregyházak közötti kapcsolatokról.

*

A Vajdahunyadon megjelenő „*Hunyadvármegye*” novemberi száma értekes cikket közöl **Mezei Csaba**, petrozsényi gyakorló segédlelkészről, „*Dávid Ferenc emlék*” címen, aki a halhatatlan lelkű magyar reformátornak és egyházalapító püspöknek állít emléket írásában. Örvendünk annak, hogy írása – ha csak fénymásolt példányban is – eljuthatott szerkesztőségünkhöz.

Dr. BENCZÉDI FERENC főorvos

Szülei a Nyikó mentéről költöztek Lupénybe, ahol egyetlen gyermekük – Ferenc – 1925. augusztus 30-án megszületett. Középiskolai tanulmányait – szüleinek helyesen felismert akarata szerint – a kolozsvári és a székelykeresztúri Unitárius Főgimnáziumokban végezte, az orvosi egyetemet Budapesten. Szorgalom és éles elme biztosította elemi, középiskolai és egyetemi tanulmányainak sikeres elvégzését. 1957. nyarán Hódmezővásárhelyen találjuk már, orvos és nő emberként. Felesége Szabó Gabriella, a Gödöllői Agráregyetem tanársegéde. Isten hat leánygyermekkel áldotta meg házasságukat, – ritka helyzet, csodálatra méltó család. Dr. Benczédi Ferenc főorvos 1967-ben a helyi Alföldi Porcelángyár üzemorvosaként folytatja tevékenységét, kiépítve a jövőre gyár üzemorvosi rendelőjét.

A hódmezővásárhelyi unitárius templom felújítását dr. Erdős Mihály gondnok és dr. Benczédi Ferenc presbiter jó végre segítették. Nagy és tiszteletreméltó munka volt. Most már mindketten halottak. Áldja meg az Isten még haló poraikban is őket a presbiterekkel, a gyülekezet tagjaival, valamint a hazai és külföldi adományozók széles táborával együtt.

Tagja volt, évtizedeken át az Unitárius Egyház Főtanácsának és Egyházi Képviselő Tanácsának. Legutóbb 1994. november 12-én láttuk a Zsinati Főtanács ülésén, ahol az elkövetkező hat évre püspököt, főgondnokot, stb. választottunk.

A gyászjelentőt a következőképpen fogalmazta a család:

Ki tudja merre, merre visz a végzet... Csak az hal meg igazán, akit elfelejtene. A sors váratlan csapásától megrettent szívünk, lelkünk...

DR. BENCZÉDI FERENC főorvos,
1925–1995

földi hamvait szűk családi körben szüleihez helyezzük. Unitárius székely lénye köztünk marad. Így érzi: Gabi felesége. Gabi, Zsuzsi, Kati, Zsófi, Márti, Gyöngyi leányai. Karcsi, János, Feri, Tamás vejei, s 13, jövőt folytató unokája. 1995. január 22.

A temetési szertartáson Bencze Márton püspök szolgált.; 1995. február 2-án déli 12 órakor, amikor éppen szóltak az unitárius, de valamennyi felekezet haragjai. Nem volt véletlen az időzítés!!!

Isten veled, drága Feri! Isten velünk! Gyászol a hazai Unitárius Egyház, az Erdélyi Unitárius Egyház, – székelyek, magyarok, sok-sok ezren!!

FELHÍVÁS

Erdélyből áttelepült fiatal unitárius házaspár február végére kisbabát vár. Szükségük lenne babakocsira, és újszülöttnak vala babaholmira. Kérjük kedves olvasóinkat, ha tudnak segítsenek, ingyenes adományként, vagy testvéri árral. Jelentkezni lehet a Bpest V., Nagy Ignác utcai egyházi központban, a Püspöki Hivatalban, vagy a Lelkeszi Irodában, telefonok: 111-2801, 111-3094 (de. 9–14 óráig)

VÉKÁS DOMOKOS, nyugalmazott kolozsvári főkonzul

A Nagyküküllő mentén, Kiskalambfalván született 1926-ban. Meghalt 1995. február 15-én, 69 éves korában. Igen-igen gazdag és tiszteletreméltó életmű van mögötte.

A kiskalambfalvi református lelkész jótanácsaira hallgatott az édesapja, és a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumba küldte fiát, ki 8 év múlva ugyanott érettségizett. Mindig osztályelső jeles diák volt. Ennek a Kollégiumnak jótékony szelleme beleoltotta a székelymagyar népe iránti olthatatlan szeretetet és megbecsülést, valamint szolgálatának szellemét. Egyetemi tanulmányait Kolozsváron kezdte román-magyar szakon, majd Budapesten folytatta a francia, olasz és orosz nyelv magasszintű elsajátításával. Munkahelye a Külügyminisztériumban kezdődött. Majd követően szolgált Rómában, Bukarestben, Damaszkuszban, Tiranában, végül Kolozsvári magyar főkonzul volt 4 éven át. Ez a négy éves kolozsvári főkonzuli tevékenysége kiemelkedő jelentőségű volt, nehézségeivel együtt bearanyozta életét.

Családos ember volt. 1959-ben Nagyalambfalván vette feleségül Lőrinczy Juliannát, akinek édesapja – Lőrinczy Mihály Homoród-szentpálon volt unitárius kántortanító és igazgató. Esküvőjükön, Nagyalambfalván forrón szeretett székely népe, szülei, testvérei, a falu népe felvirágozott szekereken mentek az esküvő színhelyére, ill. a lakodalmas szülői házhoz.

Vékás Domokos református, felesége – Lőrinczy Julianna – unitárius. Mindkét egyház iránt nagy megbecsüléssel és tisztelettel-szeretettel viseltettek. Az óbudai temetőben, február 17-én du. 2 órai kezdettel sokszázra tehető gyászoló gyülekezet jelenlétében Pánczél Tivadar református lelkész és Bencze Márton unitárius püspök – mindketten erdélyiek – vettek tőle végső búcsút. Beke György író méltó hangsúllyal szólott nagynevű halottunk külügyi munkájáról melyben népe iránti olthatatlan szeretet és megbecsülés vezérelte. Felesége, valamint gyermekei, unokái, menyéje és veje, anyósa, közeli és távoli rokonai gyászát és fájdalmát a mindeneket tudó és látó szent és igaz Isten segítse elviselni. Isten veled drága halottunk.

UNITÁRIUS MŰSOROK

Március 24-én pénteken
13.30-kor a Kossuth rádió
„Egy az Isten”
unitárius félóra

Bakos Gyula (Kocsord) 57 éves

Hercze József 73 éves

özv. Mocsáry Gézané
sz. Somlyai Erzsébet 83 éves

Riskó Antal 68 éves

Czeplédy Sándor 63 éves

Karácsonyi Mihály 70 éves

Németh Lászlóné sz. Tordai Ibolya
74 éves

Kovács Elekné sz. Soma Zsuzsanna
80 éves

Pál József 83 éves

Dr. Kovács Pál 69 éves

Berei Dénes 72 éves

Isten adjon csendes pihenést eltávozott testvéreinknek az anyaföld ölében, lelküknek örök üdvösséget, a hátramaradott gyászolóknak pedig vigasztalást.

Régiséget, hagyatékot, bútort, szőnyeget, képeket vásárol: Wagner Sándor műtárgykereskedő.

Tel.: 06/30-330-330
06/60-333-333

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős kiadó:
Bencze Márton püspök

Főszerkesztő:
Bencze Franciska

Szerkesztőbizottság:
Gálffy Gábor, Kászoni József,
Muszka Ibolya, Nyitrai Levente

Szerkesztőségi titkár:
Sándor Gy. Mátyás

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkeszi irodákban,

vagy egyházi csekkben, Unitárius Élet jelisével.

Évi előfizetési díj: 600,- Ft.

Egyes szám ára 50,- Ft.

Megjelenik havonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.)

Tel.: 132-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272